

SLAVEN BERTOŠA, *BARBAN I MLETAČKI LOREDANI. ŽIVOT U POKRETU, LJUDI I DOGAĐAJI*

Katedra Čakavskog sabora Pazin, Općina Barban, Državni arhiv u Pazinu, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pazin – Barban – Pula, 2015., 320 str.

Povijest istarskoga mikrokozmosa bogatija je za još jedno djelo dr. sc. Slavena Bertoše, redovitoga profesora u trajnom zvanju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, koji je svoj znanstveni napor usmjerio prema novovjekovnoj povijesti istarskoga prostora. Nakon niza uspješnih temeljitih znanstvenih istraživanja, ovoga puta pozabavio se Barbanom i Barbanštinom, i to interdisciplinskim, multidisciplinskim i transdisciplinskim pristupom. Kao i do sada, iznesene rezultate temelji na istraživanjima arhivskih izvora pohranjenih u Državnome arhivu u Veneciji, Državnome arhivu u Pazinu i Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Uz to, koristio se dosezima hrvatske, slovenske i talijanske historiografije te terenskim istraživanjima na navedenim lokalitetima.

Kroz četrnaest poglavlja autor daje odgovore na pitanja kako je izgledao život u Barbanštini tijekom razdoblja u kojemu je obitelj Loredan upravljala tim feudom, kakve su bile društvene, ekonomske i crkvene prilike te kakve je veze istraženo područje održavalo s ostalim dijelovima Istre, a osobito s Pulom. Multidisciplinarnost pristupa proizlazi iz činjenice da se knjiga nalazi na razmeđu povijesti i demografije.

U predgovoru i uvodu djela autor donosi povijesni pregled navedena prostora te podatke o njegovoj zemljopisnoj rasprostranjenosti. Sadržaj započinje poglavljem *Mletačka obitelj Loredan i njeni sredozemni horizonti*, u kojemu se nalaze podaci o obitelji Loredan i bibliografije Girolama Soranza, Emanuelea Antonija Cicogne, Marca Barbara itd. Navodi kako je riječ o razgranatome plemićkom rodu, čije podrijetlo datira još u XI. stoljeće. Riječ je o izrazito moćnoj obitelji čiji su članovi bili birani na niz važnih funkcija Mletačke Republike, od duždeva i članova državnih vijeća pa sve do providura i podestata. Prijelomna godina za obitelj bila je 1535., kada je Mletačka Republika odlučila privatizirati barbanski i rakljanski feud, stoga su ga Loredani kupili za 14.760 dukata.

U poglavlju *Kratki povijesni pregled uz osvrt na historiografiju* autor ukazuje na povijesne odrednice Barbanštine oslanjajući se na gradivo Josipa Antuna Bate-la, novigradskoga biskupa Giacomina Filippa Tomasinija te horografa i liječnika Prospera Petronija.

U idućem poglavlju, *Teritorijalni, demografski i gospodarski podaci o Barbansko-rakljangskoj gospoštiji u drugoj polovini XVIII. stoljeća*, donosi informacije o administrativnome ustroju i demografskim pokazateljima za razdoblje XVIII. stoljeća.

Pregled sela i zaselaka navedena područja daje u poglavlju *Povijesna antroponimija i toponimija (početkom XIX. stoljeća)*, na temelju čega zaključuje o hrvatskome karakteru tih prostora. Neizostavni dio istraživanja jesu povijest Župe sv. Nikole u Barbanu, koja se gradila između 1701. i 1708., te crkveni običaji, koji su obrađeni u poglavlju *Crkvena prošlost Barbana i Raklja*, a objašnjavaju na koji je način Crkva bila upletena u tijekove svakodnevnog života. U poglavlju *Prilozi poznavanju prošlosti župne crkve sv. Nikole u Barbanu* autor se dotiče i tamošnjega uglednika, kanonika Petra Stankovića. U nastavku donosi i dva kraća priloga: *Inventar crkve sv. Nikole u Barbanu* i *O dvjema crkvama Barbanštine*.

Za ono doba neizostavni su bili i bilježnici, a o njima autor govori u poglavlju *Barbanski i rakljanski bilježnici (1502.-1811.)* dajući nam dragocjene podatke za analizu migracijskih kretanja. Oprimjerene podatke o oporukama daje u poglavljima *Oporuke barbanskih plemića (XVI.-XVII. stoljeće)* i *Oporuke barbanskih seljaka (XVI.-XIX. stoljeće)*, i to na temelju šest dokumenata zahvaljujući kojima se razaznaje svakodnevica i običaji puka i plemića. Posebna pozornost pridana je konkretnome primjeru oporuke, i to u poglavlju *Oporuka Antuna Sinčića (1799.): primjer bužetsko-barbanskih migracijskih veza*, iz kojega su vidljive smjernice gospodarskog razvoja Istre i migracijska kretanja.

Autor konkretno obrađuje onodobnu važnu pojavu, a koja je obrađena u poglavlju *Migracijski kontakti između Barbana i Pule u novom vijeku* na temelju proučavanja matičnih knjiga grada Pule. Već u ranijim radovima uočen trend intenzivnije kolonizacije Istre tijekom XVI. st. razaznaje se i na primjeru Barbana.

Posljednje poglavlje, *Mletačko-austrijska granica u dolini rijeke Raše koncem XVIII. stoljeća*, temeljeno i na izvješćima s ophoda državne granice iz 1788. i 1791., koja su pohranjena u Državnome arhivu u Veneciji, ukazuje na granične sporove, pa čak i na činjenicu da je mletačka općina Barban bila upozorena da se mora pridržavati graničnih crta. Sporove do kojih je dolazilo bilo je teško prevladati, prije svega zbog uvjeta života stanovništva graničnoga područja.

Djelo završava bilješkama, popisom izvora i literature, sažecima na hrvatskome, talijanskome, engleskome i njemačkom jeziku, popisom imena, mjesta i pojmova te bilješkom o autoru.

Knjiga *Barban i mletački Loredani. Život u pokretu, ljudi i događaji* znanstvena je monografija koja temeljito i cjelovito, uvidom u dosadašnje spoznaje hrvatskih, talijanskih i drugih povjesničara te raščlambom raznovrsnih relevantnih arhivskih vrela, predstavlja povijesni razvoj širega barbanskog područja. U znatnoj je mjeri obogaćena slikovnim priložima, poput fotografija te preslika crteža i izvornih dokumenata, čime se dobiva na preglednosti i jasnoći. Također, brojni izneseni zaključci rezultat su osobnoga autorova terenskog rada i obilaska spomenutog područja. Na temelju navedenoga zaključujem kako je to djelo dragocjen prinos poznavanju povijesti Barbana i Barbanštine, a u isti mah predstavlja i koristan metodološki obrazac za slična monografska djela o drugim, također manje poznatim i u historiografskim radovima obrađenim mikrocjelinama.

Maja Polić